

Akademia PKDP

Zakres tematyczny szkolenia

**„Zapobieganie, rozpoznawanie
i reagowanie na wykorzystanie
seksualne małoletnich”**

Moduł Wykładowy:

„Wykorzystanie seksualne dziecka na gruncie wiedzy współczesnej”

Cele szczegółowe:

1. Aktualizacja i usystematyzowanie opartej na dowodach wiedzy dotyczącej zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci.
2. Krytyczna refleksja na temat potocznej wiedzy o wykorzystywaniu seksualnym dzieci oraz jej znaczenia dla realizowanych zadań zawodowych związanych z ochroną małoletnich.

I. WYKORZYSTANIE SEKSUALNE DZIECKA W PERSPEKTYWIE CZASOWEJ

1) Przeszłość – czynniki poprzedzające (predysponujące), niosące ryzyko pojawienia się wykorzystania seksualnego dziecka:

- a. cechy dziecka,
- b. cechy rodziny dziecka,
- c. cechy środowiskowe,
- d. przekazy transgeneracyjne.

2) Teraźniejszość – wykorzystanie seksualne dziecka:

2.1. Awersyjność wykorzystania seksualnego:

- a. różnorodne rodzaje postaw (pozytywna, neutralna, negatywna) wobec wykorzystania dziecka prezentowane przez organizacje, badaczy, przedstawicieli organizacji społecznych, członków stowarzyszeń dla obrony swoich stanowisk,
- b. prawidłowy rozwój seksualny dziecka i zakłócający go wpływ doświadczenia wykorzystania seksualnego dziecka.

2.2. Charakterystyka osób dotkniętych wykorzystaniem seksualnym:

- a. cechy powiązane z rozwojem seksualnym dziecka, wiekiem, płcią i zasobami,
- b. typowe i nietypowe reakcje w trakcie wykorzystania seksualnego,
- c. podleganie sugestii vs niezależność od sugestii,
- d. zjawisko fałszywych wspomnień,
- e. cechy formalne prezentacji (narracji) na temat doświadczenia wykorzystania seksualnego.

2.3. Charakterystyka osób wykorzystujących seksualnie dzieci:

- a. typologie osób wykorzystujących seksualnie dzieci,
- b. cechy powiązane z wiekiem, płcią, zasobami, relacją z dzieckiem oraz sposobem wykorzystywania seksualnego,
- c. typowe i nietypowe sposoby pozyskiwania osób pokrzywdzonych,
- d. mechanizmy obronne związane z wykorzystywaniem seksualnym dzieci,
- e. cechy formalne prezentacji (narracji) osób, które wykorzystwały seksualnie dzieci,
- f. zmienność ról osób uczestniczących w sytuacjach o charakterze wykorzystania seksualnego (m.in. mechanizm tzw. przemiany pokrzywdzonego w sprawcę).

2.4. Charakterystyka czynów:

- a. Klasyfikacje (kliniczne, prawnicze, społeczne) i omówienie poszczególnych typów czynów oraz ich konsekwencji.
- b. Związki różnego typu czynów z:
 - cechami osób wykorzystujących seksualnie dzieci,
 - cechami dzieci wykorzystywanych seksualnie,
 - cechami formalnymi czynów (surowość, czas trwania, wielopostaciowość, pozarodzinne vs wewnątrzrodzinne, kontekst sytuacyjny).

2.5. Ujawnienie jako ważny element diagnostyczny wykorzystania seksualnego dziecka:

- a. modele ujawnień,
- b. czynniki wpływające na ujawnienie,
- c. podwójna (ambiwalentna) wartość ujawnienia,
- d. zachowanie osób przyjmujących ujawnienie,
- e. diagnoza zgłoszenia wykorzystania seksualnego dziecka (doświadczonego przez dziecko, podlegającego wpływowi narracji osób trzecich).

3) Przyszłość – konsekwencje wykorzystania seksualnego dziecka:

3.1. Rodzaje konsekwencji (krótkotrwałe vs długotrwałe), ich zakres i trwałość:

- a. podział na sfery: poznawczą, emocjonalną, behawioralną, somatyczną, seksualną, emocjonalną,
- b. podział ze względu na uniwersalność (uniwersalne vs charakterystyczne dla wieku, uniwersalne vs związane z płcią),
- c. związki symptomów z czynem (zróżnicowana korelacja),
- d. cechy formalne objawów i symptomów (spójność, zmienność, płynność, związek z procesami rozwojowymi i cechami sytuacyjnymi),
- e. podział ze względu na miejsce: online vs. offline.

3.2. Zakres (edukacja, praca, problemy z prawem, związki intymne, rodzicielstwo następstw).

3.3. Adaptacyjne vs dezadaptacyjne mechanizmy radzenia sobie z doświadczeniem wykorzystania.

II. WYKORZYSTANIE SEKSUALNE DZIECKA W PERSPEKTYWIE PRZESTRZENNEJ

1. Rodzaje osób należących do trzeciej strony (osoby nieuczestniczące bezpośrednio w sytuacji wykorzystania seksualnego, ale pełniące rolę wobec wykorzystanego dziecka):

1.1. Osoby doświadczające bezpośrednich konsekwencji wykorzystania.

1.2. Osoby, które przez swoje działania lub ich zaniechanie, a także posiadane cechy kształtują ryzyko wystąpienia wykorzystania, a także sposobu jego przeżycia przez dziecko:

- a. rodzice, dziadkowie, opiekunowie,
- b. nauczyciele,
- c. przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości zaangażowani w toczące się postępowanie związane z dzieckiem,
- d. przedstawiciele zawodów medycznych,
- e. naukowcy, których efekty pracy mają praktyczne implikacje.

1.3. Osoby, których wpływy nakładają się i krzyżują.

2. Następstwa wykorzystania seksualnego dziecka występujące u rodziców:

2.1. Typowe postawy matek po ujawnieniu wykorzystania przez dziecko:

- a. adaptacyjne vs dezadaptacyjne,
- b. zależne vs niezależne od doświadczeń matki,
- c. występujące wśród matek z dzieckiem wykorzystanym w rodzinie vs poza rodziną.

2.2. Typowe postawy ojców po ujawnieniu wykorzystania przez dziecko:

- a. adaptacyjne vs dezadaptacyjne,
- b. zależne vs niezależne od doświadczeń ojca,
- c. występujące wśród ojców z dzieckiem wykorzystanym w rodzinie vs poza rodziną.

3. Następstwa wykorzystania seksualnego występujące u rodzeństwa:

3.1. Zależność pomiędzy posiadaniem rodzeństwa z doświadczeniem wykorzystania, a zwiększonym ryzykiem doświadczenia przemocy seksualnej ze strony osób dorosłych oraz ze strony rodzeństwa, które owej przemocy seksualnej doświadczyło.

3.2. Wpływ wykorzystania seksualnego na rozwój emocjonalny, społeczny i seksualny rodzeństwa związane z:

- a. ujawnianiem (w tym – opóźnionym),
- b. towarzyszeniem po ujawnieniu,
- c. konsekwencjami krótko i długoterminowymi.

3.3. Biegunowe reakcje związane z udziałem rodzeństwa w procedurach.

3.4. Konflikt lojalności w przypadkach wykorzystania wewnątrzrodzinnego.

4. Następstwa wykorzystania seksualnego występujące u specjalistów:

4.1. Czynniki ryzyka związane z pracą takie jak:

- a. ekspozycja na cudzą traumę,
- b. sposób pracy z osobami doświadczającymi traumy,
- c. własna trauma.

4.2. Czynniki chroniące zdrowie i dobrostan specjalistów:

- a. warunki i sposób pracy,
- b. strategie dbałości o dobrostan.

III. WYKORZYSTANIE SEKSUALNE DZIECKA W PERSPEKTYWIE ZYSKU

1. Badania nad efektywnością pomocy udzielanej dziecku i sprawcy.

2. Badania nad skutkami działań komercyjnych wykorzystujących seksualność dziecka (reklama, sharenting, konkursy, działania modowe, handel ludźmi, prostytutka).

Model Warsztatowy:

I. Wersja dla przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości (sędziowie, kuratorzy, adwokaci, prokuratorzy, policjanci, biegli)

Cele szczegółowe:

1. Podniesienie kompetencji w zakresie prowadzenia postępowań dotyczących przestępstw seksualnych wobec małoletnich, w szczególności: gromadzenia i oceny materiału dowodowego, podejmowania decyzji procesowych, ograniczania ryzyka wtórnej wiktyimizacji dziecka w postępowaniach.
2. Autorefleksja osobistych mocnych stron i ograniczeń w pracy na rzecz małoletnich doświadczonych wykorzystaniem seksualnym.

Zagadnienia:

1. Ujawnienie wykorzystania seksualnego małoletniego a jego gotowość do uczestnictwa w postępowaniu sądowym:

- a. wzorce ujawnienia a stan psychologiczny małoletniego,
- b. ocena gotowości dziecka do udziału w przesłuchaniu (kompetencje rozwojowe, konsekwencje doświadczenia wykorzystania seksualnego),
- c. współpraca z biegłymi.

2. Psychologiczna sytuacja dziecka wykorzystanego seksualnie w postępowaniu sądowym:

- a. rozumienie sytuacji przesłuchania / wysłuchania przez małoletnich i jego wpływ na zachowanie dziecka w czasie przesłuchania / wysłuchania,
- b. radzenie sobie dziecka z sytuacją przesłuchania / wysłuchania (wycofanie i bierność, zachowania regresywne, impulsywność i odreagowania),
- c. organizacja przesłuchania / wysłuchania małoletniego a ryzyko rewiktyimizacji,
- d. rodzice / bliscy małoletniego w procedurze przesłuchania / wysłuchania (reprezentacja prawna, emocjonalne wsparcie małoletniego),
- e. obszary współpracy z psychologiem przy organizacji przesłuchania / wysłuchania małoletniego,
- f. rozumienie victim centred approach oraz znaczenia terminologii.

3. Ocena funkcjonowania psychoseksualnego małoletniego jako materiał dowodowy w sprawach związanych z podejrzeniem wykorzystania seksualnego:

- a. negatywne konsekwencje wykorzystania seksualnego małoletnich,
- b. identyfikacja zakłóceń i zaburzeń funkcjonowania małoletniego a możliwość wnioskowania o ich związku z doświadczeniem wykorzystania seksualnego (problem syndromu dziecka wykorzystanego seksualnie),
- c. współpraca z biegłymi przy psychoseksuologicznej ocenie zakłóceń funkcjonowania małoletniego w kontekście podejrzenia wykorzystania seksualnego.

4. Reakcje profesjonalistów na pracę w obszarze wykorzystywania seksualnego małoletnich:

- a. wiedza o wykorzystywaniu seksualnym osoby małoletniej jako bodziec emotogeny dla profesjonalisty (w tym: wpływ presji medialnej i społecznej w sytuacjach upublicznionych),
- b. znaczenie reakcji emocjonalnych profesjonalistów dla jakości wykonywanej pracy (w kontakcie z małoletnim, jego rodzicami / bliskimi),
- c. sposoby radzenia sobie z własnym obciążeniem emocjonalnym i przeciwdziałanie zakłócającemu jego wpływowi na jakość wykonywanej pracy oraz dobrostan prawników.

Model Warsztatowy:

II. Wersja dla przedstawicieli sektora oświaty, sportu i pomocy społecznej (nauczyciele, pedagodzy, pracownicy socjalni, trenerzy sportowi)

Cele szczegółowe:

1. Podniesienie kompetencji w zakresie wczesnego rozpoznawania sygnałów wykorzystania seksualnego małoletnich.
2. Podniesienia kompetencji w zakresie przyjmowania ujawnienia wykorzystania seksualnego małoletnich (ze strony poszkodowanego małoletniego, jego bliskich).
3. Podniesienie kompetencji w zakresie adekwatnego reagowania na podejrzenie lub ujawnienie wykorzystania seksualnego małoletniego w obrębie własnej roli zawodowej oraz współpracy z innymi specjalistami.
4. Autorefleksja osobistych mocnych stron i ograniczeń w pracy na rzecz małoletnich doświadczonych wykorzystaniem seksualnym.

Zagadnienia:

1. Rozpoznawanie sygnałów wykorzystania seksualnego małoletniego:

- a. objawy i zachowania mogące wskazywać na doświadczenie przez małoletniego wykorzystania seksualnego,
- b. różnicowanie zachowań normatywnych i alarmowych w kontekście kolejnych etapów rozwoju oraz cech indywidualnych dziecka,
- c. czynniki ryzyka w środowisku rodzinnym, szkolnym i rówieśniczym.

2. Rozmowa z dzieckiem i osobą zgłaszającą:

- a. psychologiczne mechanizmy utrudniające i wspierające ujawnienie wykorzystania seksualnego,
- b. zasady prowadzenia rozmowy (z perspektywy dbałości o dobrostan osoby małoletniej oraz gromadzenia materiału dowodowego).

3. Postępowanie po uzyskaniu informacji o podejrzeniu wykorzystania seksualnego osoby małoletniej:

- a. obowiązki prawne pracowników oświaty i pomocy społecznej,
- b. procedura działania od momentu podejrzenia do zgłoszenia,
- c. zasady dokumentowania zdarzeń i współpracy z instytucjami.

4. Współpraca z rodzicami i instytucjami:

- a. reakcje opiekunów prawnych na informację o podejrzeniu przemocy,
- b. prowadzenie rozmowy z opiekunami prawnym (w tym - w sytuacji zaprzeczania lub agresji),
- c. współpraca międzyinstytucjonalna (szkoły, placówki sportowej i pomocy społecznej z organami ścigania).

5. Reakcje profesjonalistów na pracę w obszarze wykorzystywania seksualnego małoletnich:

- a. wiedza o wykorzystywaniu seksualnym osoby małoletniej jako bodziec emotogenny dla profesjonalisty (w tym: wpływ presji medialnej i społecznej w sytuacjach upublicznionych),
- b. znaczenie reakcji emocjonalnych profesjonalistów dla jakości wykonywanej pracy (w kontakcie z małoletnim, jego rodzicami / bliskimi),
- c. sposoby radzenia sobie z własnym obciążeniem emocjonalnym i przeciwdziałanie zakłócającemu jego wpływowi na jakość wykonywanej pracy oraz dobrostan profesjonalistów.

Akademia PKDP

Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania
wykorzystaniu seksualnego małoletnich poniżej lat 15

pkdp.gov.pl